

Periodisk programevaluering 2007/2008 av de tre programmene i Samfunnsgeografi ved Universitetet i OSLO

1. Innledning

1.1 Komiteens sammensetning og arbeidsform

I henhold til prosedyre for periodisk programevaluering ved Universitetet i OSLO; godkjent av Rektor 22/12-05, oppnevnte Det samfunnsvitenskapelige fakultet en komité om å avgi innstilling innen 1.mars 2008.

Komiteen har bestått av tre medlemmer:

- Professor Eric Clark, Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi, Universitetet i Lund (representant for samme fagfelt fra en ekstern utdanningsinstitusjon)
- Underdirektør Lillian Hatling, Kommunal- og regionaldepartementet (representant for arbeidslivet utenfor akademien)
- Professor Jon Vislie, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo (representant fra et annet fagmiljø ved UiO – komiteens administrator)

Studiekonsulent Stine Bergmann Olsson og studentene Ingrid A. Kjærås og Ida Andreassen fra Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, har bidratt med informasjon og assistanse.

I tillegg til web-informasjon om studieprogrammernes struktur og innhold ("emnesider"), har komiteen også mottatt følgende materiale:¹

- Egenvurdering av programmene; av programleder Jan Hesselberg
- Årsrapport for studiekvalitet 2005/2006
- Tilsynsensrapporter (2005 – 2007) fra Nina Gunnerud Berg (NTNU)
- Jobbundersøkelsen 2007 Samfunnsgeografi
- Oversikt over opptakstall (2006 og 2007)
- Karakterfordelinger 2006 – 2007
- Oversikt over antall klager (2006-2007)
- Fordeling av studenter på masterkurs
- Rapport fra nettevaluering av programmene, høst 2007
- Rapport fra intervjuer med mastergradsstudenter, høst 2007

¹ Vi har også hatt tilgang til "Studentspeilet 2007" som bl.a. forteller om endringer i programstudenters oppfatning av "tilfredshet, studievevaner og utdanningskvalitet" ved UiO fra 2005 til 2007.

Samtaler med sentrale personer i miljøet ble avholdt den 14. desember 2007. Komiteen møtte da professor Jan Hesselberg (avtroppende programleder), professor Bjørnar Sæther (påtroppende programleder), masterstudentene Aase-Kristine Aasen Lundberg og Ingunn Reisæter, bachelorstudentene Caspar Barth og Sven Larsen, samt studiekonsulent Stine Bergman Olsson.

1.2 Komiteens mandat

Formålet med evalueringen er å foreta en helhetlig vurdering av studieprogrammene, på bakgrunn av den informasjon som er fremkommet i perioden, og slik komme frem til tiltak som *sikrer og styrker* programmets kvalitet. *Utviklingsaspektet skal vektlegges fremfor kontroll.*

Målene i fakultetets strategiske plan 2005 – 2009 skal være retningsgivende for komiteens vurderinger. Av relevans er målene om at SV-fakultetets studier skal utdanne kandidater for avanserte oppgaveløsninger innefor et bredt spekter av arbeidsområder, og at fakultetet skal utdanne kandidater som er ettertraktet i arbeidsmarkedet. For bachelorprogrammene gjelder det at studentene skal ha tilfredsstillende muligheter for videre masterstudier.

Mandatet gir også konkrete retningslinjer for komiteens arbeid idet komiteen skal foreta en samlet vurdering om hvorvidt målene for programmene beskrevet i programplaner, er nådd, om de er klart og hensiktsmessig formulert. Om nødvendig bes komiteen foreslå tiltak for hvordan programmene kan forbedres; eventuelt legges ned. Komiteens vurdering skal baseres på en vurdering av

- Læringsmål og forventet læringsutbytte for personlig utvikling (herunder kvalifikasjon for doktorgradsstudier) og i lys av arbeidslivets behov for kompetanse
- Sammenheng og helhet i hvert program og mellom dem, med vekt bl.a. på oppbygging, undervisnings- og vurderingsformer
- Deltakernes vurdering av læringsmiljø og programtilhørighet
- Inntakskvalitet og oppnådde resultater (med særlig vekt på gjennomføringsgrad og gjennomføringstid)
- Målgruppe, rekruttering og forkunnskapskrav
- Ressurser og infrastruktur
- Gjennomførte forbedringstiltak underveis
- Forslag til tiltak

2. Sammenfattende vurderinger

Studentene viser gjennomgående tilfredshet på de to programmene vi har vurdert, dog finner vi noe misnøye i forbindelse med at få blir ferdige med masteroppgaven på normert tid.

De tiltakene komiteen foreslår er rettet dels mot en klarere tydeliggjøring av målene – særlig på bachelorprogrammet – og også en klargjøring av hva samfunnsgeografi er. En bør i sterkere grad gjøre det klarere hva som er det særegne med dette faget, sammenliknet med andre samfunnsfag.

Vi mener også det kan være en fordel å gi et tilbud med færre og større breddeemner på bachelorprogrammet, for på den måten å begrense muligheten for tidlig-spesialisering og fragmentering. Dermed oppnås mer bredde-kompetanse og bedre programtilhørighet. En bør vurdere om en sterkere satsing på geografiske informasjonssystemer – GIS – geografisk informasjonsbehandling, eventuelt som obligatorisk emne, kan være strategisk fornuftig.

Masterprogrammet bør restruktureres; med mer vekt på metode tidlig i programmet, og med bredere fellesemner. Masteroppgavens betydning reduseres til 30 stp., med bestått/ikke-bestått som karakter, fulgt opp med en avsluttende muntlig eksamen (med gradert karakter), og etter normert tid.

Instituttet bør opprette et kontaktpanel mot arbeidslivet, der også Alumniforeningen inviteres med. Et slikt rådgivende panel vil kunne gi nyttig informasjon om hva slags kompetanse som etterspørres. Det er viktig at UiO utdanner kandidater som er attraktive i arbeidsmarkedet. Et slikt panel vil også gi informasjon om hva slags jobber samfunnsgeografer tilbys og tar.

3. Kort om programmene

3.1 Bachelorprogrammet

Programmet "tar sikte på å utvikle grunnleggende fagkompetanse" i samfunnsgeografi og har som mål å gi "bred kunnskap om årsaker til og konsekvenser av geografisk variasjon og endringsprosesser for mennesker, samfunn og miljø." Det skal gi grunnkompetanse innenfor følgende av fagets grunnområder – representert ved fem temaområder: Bygeografi, utviklingsgeografi, politisk geografi, økonomisk geografi, samt miljø og samfunn. Hver student skal velge 80 stp. i samfunnsgeografi, utover 20 stp. i forberedende emner, 40 stp. frie emner og en "40-gruppe". Av disse 80 stp. i samfunnsgeografi utgjør fellesdelen kun 20 stp. (SGO1001 – Innføring i samfunnsgeografi og SGO1900 – Metode), mens for de resterende 60 stp. skal det velges 40 stp. (ialt 4 emner) i klassen av "temaemner" – totalt 6 emner å velge mellom², og ett avsluttende 3000-emne på 20 stp., innen by- og regional utvikling eller utviklingsgeografi.³ (Eksamensformen i hvert av disse

² Disse emnene dekker i det store og hele de fem temaområdene, samt Geographical Information System (GIS).

³ Valget står mellom SGO 3100 – By- og regionalutvikling og SGO 3400 Utviklingsgeografi.

avsluttende emnene består av to deleksamener – et essay og en tre-timers skoleeksamen med gradert karaktersetting.⁴⁾

Søkertilgangen er stabil, med noe over 100 primærsøkere per år og en opptaksramme på 55 studenter.⁵ Poengkravet for opptak har vært ca. 45 poeng som er nær gjennomsnittet for SV-fakultetet. På bakgrunn av statistikk synes det å være et ikke ubetydelig frafall underveis, uten at det har vært identifisert årsaker til dette frafallet.⁶

Nettevalueringen viser at de fleste studenter er gjennomgående fornøyde med programmet, og de fleste sikter mot en master. På bakgrunn av tall fra "Studentspeilet 2007", er det små endringer i synet på "Tilbakemelding og veiledning på faglige prestasjoner", "Vurderingskriterier ved eksamen", "Akademisk og arbeidsrelatert kompetanse" og "Refleksjon over verdier og holdninger". Hvis det er noe å rapportere herfra, synes det å være en svak tilbakegang i vurderingen av "tilfredshet" fra 2005.

3.2. Masterprogrammet i samfunnsgeografi

Dette toårige programmet tar sikte på å gi trening og innsikt i samfunnsgeografiske arbeidsteknikker, samt gi analytiske, begrepsmessige og metodiske kunnskaper. Gjennom masteroppgaven skal selvstendig vitenskapelig redelighet utvikles. Det er opptak en gang i året med en ramme på 23 studenter.⁷ Poenggrensen for opptak ligger litt i overkant av 63 ("en god C"). Antall søkere de to siste årene har ligget rundt 60. Det er to veier gjennom masterprogrammet; en med en oppgave på 60 stp. – den vanligste – en annen på 30 stp.

Det første året i programmet er viet teori- og metodeemner, samtidig som hver student ved slutten av 1.semester skal levere inn en skisse til masteroppgave. Det er ett obligatorisk fellesemne på 10 stp. (SGO4000). I tillegg må det tas minst to teoriemner (20 stp.), men ikke nødvendigvis innenfor samme temaområde. De resterende studiepoengene kan velges fritt innenfor de øvrige temaområdene eller som "særemne" med eget pensum.⁸ Det anbefales å ta et kvalitativt metodeemne. (Tilbudet av emner gir i dag mulighet til å ta maksimalt 20 stp. i hvert temaområde.)

Masterprogrammet er i stor grad rettet inn mot mastergradsoppgaven. Valg av emner styres hovedsakelig etter hva tema/område er for oppgaven. Den felles plattformen synes smal og begrenset til SGO4000 Faghistorie og vitenskapsteori. Programmet kan dermed fremstå som noe fragmentert og kanskje for utydelig.

⁴ I SGO 3100 teller essayet 60 % av samlet karakter, mens det teller 70 % i SGO 3400.

⁵ Kvoten ble redusert fra 60 i 2006.

⁶ Dette gjelder også en rekke andre programmer på SV-fakultetet. Foreløpig er det ikke bragt klarhet i hva dette frafallet skyldes; om det er registreringsfeil eller faktisk frafall.

⁷ Kvoten ble redusert fra 31 i 2006.

⁸ De som velger en masteroppgave på 30 stp., må ta ytterligere 30 stp. i teoriemner.

Ett alvorlig problem er gjennomstrømming. Studentene bruker gjennomgående mye lenger tid enn normert på å fullføre masteroppgaven. Det gis karakter på oppgaven, og det hevdes at det ikke er mulig å få "A" på normert tid. I nettevalueringen finner vi stadig henvisning til en (u)kultur om å bruke lenger tid enn to semestre, samtidig som mange veiledere ikke presser nok på for ferdigstilling. Imidlertid, en mulig årsak til at tidsplanen sprekker, kan være at mange har for ambisiøse prosjekter eller oppgaver med et for omfattende feltarbeid som krever mye tid til bearbeiding av intervjuer og innsamlet datamateriale. I undersøkelsen gjennomført av studentene kommer flere tilbake til at de ikke er godt nok forberedt til disse oppgavene.

3.3 Masterprogrammet Development geography

Dette programmet er et spesialprogram i utviklingsgeografi for studenter fra utviklingsland; hvorav 4 – 6 er kvotestudenter fra samarbeidsland (Ghana og Kamerun). Programmet har en spesiell struktur, med ett emne på 30 stp. (DEVG312) i 1.semester, et emne på 30 stp. – individuelt pensum – i 2.semester (DEVG342). Det siste året er viet masteroppgaven. Det har opptak en gang i året, med 80 – 95 søkere per år. Det har vært tatt opp 4 kvotestudenter og 4 selvfinansierte studenter både i 2006 og 2007. Dette programmet ser ut til å fungere godt, vurdert både etter gjennomstrømming og karakterer.⁹

4. Programmene i lys av noen vurderingskriterier

4.1 Programplan: lærings- og kunnskapsmål

På flere punkter er emnesidene noe utydelige og lite informative. Hva samfunnsgeografi er som universitetsfag, er ikke overbevisende presentert. På programsiden for bachelorprogrammet sies det bl.a. at "samfunnsgeografi er et spennende samfunnsfag som ser på menneskenes samspill med den verden vi lever i." Dette gjelder alle samfunnsfag, ikke bare samfunnsgeografi. På programsiden for masterprogrammet sies det bl.a. at "samfunnsgeografi studerer forskjeller mellom steder i verden." Selv dette fremstår som en utydelig avgrensning mot andre samfunnsfag. Samfunnsgeografiens særegenhet som *syntesevitenskap* (kontra systemvitenskap), med en i grunnen kontekstuell tilnærming (i motsetning til en komposisjonell tilnærming), fremheves ikke i tilstrekkelig grad. Derfor forblir sammenhengen og avgrensningen til andre samfunnsfag utydelig.

Kunnskapsmålene for de forskjellige temaområder og fordypningsalternativ er betydelig mer informative og tydelige.

⁹ Det kunne være en idé å bruke suksessen i dette programmet som en målestokk for de andre programmene. Hva skyldes det at gjennomstrømmingen er bedre i dette masterprogrammet enn i det andre? Vi kommenterer ikke dette programmet noe mer i det følgende siden det synes å fungere godt.

4.1.1 Bachelorprogrammet

Det er ikke utarbeidet eksplisitte ferdighets- og holdningsmål for dette programmet. *Kunnskapsmålet* munner ut i at studiet gir "faglig grunnlag for forståelse og diskusjon av forholdet mellom det globale og det lokale, noe som er blitt svært viktig i vår globaliserende verden." Det nevnes en del problemstillinger som griper dypt inn i andre (systemvitenskapelige) samfunnsfag, der en med en komposisjonell tilnærming, har kommet et stykke på vei til å kunne gi svar på disse svært krevende spørsmålene. Det må også her gjøres tydeligere hva som er det særegne ved samfunnsgeografi og hva en samfunnsgeograf kan tilføre utover hva andre samfunnsvitere er i stand til.

Tiltak: Det må utarbeides tydeligere kunnskapsmål og tydelige ferdighets- og holdningsmål for bachelorprogrammet som helhet. I disse målene, og i øvrig informasjon om programmet, for eksempel nettsidene, må det være tydelig hva som særpreger emnet samfunnsgeografi sammenliknet med andre samfunnsfag.¹⁰

4.1.2 Masterprogrammet

For dette programmet er det utarbeidet kunnskapsmål, ferdighetsmål og holdningsmål. Mye oppmerksomhet er rettet mot det vitenskapsteoretiske og "viktigheten av faglig redelighet og det vitenskapelige idealet om etisk bevissthet". I et program der studentene allerede har skrevet (minst) ett essay på bachelorprogrammet, samtidig som de fleste har ex.fac., synes denne oppmerksomheten rundt forskningsetikk og vitenskapsteori å komme i seineste laget og får en for dominerende plass på bekostning av det faglig-metodiske.

Masterprogrammet bør mer rette søkelyset mot en faglig og metodisk innsikt som skal etableres gjennom programmet og som skal munne ut i en selvstendig analyse gjennom masteroppgaven. Heller enn å legge vekt på hva slags vitenskapsteoretisk perspektiv en legger til grunn, må en tilstrebe en klarere faglig profil og en metodisk plattform; jfr. hva "Strategisk plan for SV-fakultetet 2005 – 2009" sier: "Våre studier skal utdanne for avanserte

¹⁰ Ingen fagdisiplin har tydlige, åpenbare og ukompliserte grenser mot andre disipliner, eller en uproblematisk fagkjerne som alle er enige om. Det ligger utenfor denne evalueringen å argumentere for et bestemt synspunkt hva gjelder samfunnsgeografiens innhold og avgrensning mot andre disipliner. Våre forslag til tiltak bygger *ikke* på den oppfatning at en har trukket feilaktige grenser mot andre fag eller har identifisert gale kjernes spørsmål, men at programdokumentene unngår spørsmålene og dermed fremstår som utydelige og lite klargjørende. I den grad Kants inndeling i hhv. syntesevitenskaper (geografi og historie) og systemvitenskaper (de øvrige med et bestemt studieobjekt) kjennes for gammeldags og firkantet, kan nyere formuleringer benyttes; for eksempel Torsten Hägerstrands definisjon av emnets kjerneområde: "studiet av kampen om makten över existensers och händelsers tillträde till rummet och tiden."

oppgaveløsninger innenfor et vidt spekter av arbeidsområder, og gjennom vektlegging av *teori og metode* (vår uthev.) gi et godt grunnlag for forskeropplæring.”¹¹

Kunnskapsmålet sier at innsikten fra bachelorprogrammet skal videreføres og gi spisskompetanse innenfor ett temaområde. Vil 20 stp. i ett temaområde være tilstrekkelig for en slik kompetanse? Om en sikter mot å gi spisskompetanse, bør en kanskje tilstrebe en snevrere emneportefølje, med mulighet til å gå dypere ned i noen områder enn hva tilfellet er nå.

Mange studenter sier at de savner en klarere forståelse/oppfatning av hva en samfunnsgeograf er og hvilken kompetanse samfunnsgeografi gir sammenliknet med andre samfunnsfag. Mye av det som sies i programplanene gir inntrykk av at en ikke har kommet fram til en felles forståelse av hva samfunnsgeografi er.

Tiltak: Ferdighets- og kunnskapsmålene må gjøres tydelige. En bør presentere tydeligere hva samfunnsgeografi er og hva som gjør samfunnsgeografi til et selvstendig fag ved UiO (jfr. Fotnote 10).

Om målet med masterstudiet er å gi spisskompetanse, bør emneporteføljen gi mulighet for mer dybde enn hva 20 stp. i hvert emneområde i dag gir. En må derfor vurdere om dette målet er forenlig med dagens brede emnetilbud.

4.2 Programstruktur: Oppbygging og innhold

I følge programleder er et hovedproblem, med nåværende faglig stab, å kunne opprettholde "det studietilbudet som lager en god pyramide for den enkelte student med bred tematisk grunn og spesialiseringsvalg på slutten av studiet". Slik programmene er utformet i dag, finnes ikke pyramidens brede grunnlag. Allerede tidlig i bachelorprogrammet rettes studentene inn mot spesialisering. I motsetning til pyramidemodellen finnes fem temaemner på 2000-nivå og bare to brede fordypningsemner på 3000-nivå. Betegnelsen "fordypningsemne" fremstår som noe tvilsom med bakgrunn i strukturen på 2000-nivå. Det blir dermed så som så med progresjonen i utdanningen.

Ett forhold er at de tilgjengelige ressursene ikke kan understøtte et studieprogram med så stor valgfrihet. Et annet forhold er at for sterk fragmentering vil kunne svekke studentenes programtilhørighet og ikke gi den ønskede spisskompetanse. Tidlig spesialisering kommer til uttrykk i et for lite felles faglig grunnlag, utover SGO1001 og SGO1900 på bachelorprogrammet, og SGO4000 på Masterprogrammet. Sammenliknet med andre studieprogrammer utgjør fellesdelen en svært liten andel av samlet antall studiepoeng.

¹¹ Vi har ikke fått noe informasjon om søkning til ph.d.-studiet og om masterprogrammet bygger opp under målet i Strategisk plan.

Syklus i emnetilbudet kritiseres av masterstudentene fordi ikke alle emneområder dekkes og tilbys i 1.semester. For å få et mer symmetrisk tilbud, bør fellesundervisningen legges til 1.semester, mens temaområdene tilbys fra og med 2.semester. For å få et mindre fragmentert tilbud, bør en begrense antall temaområder i første del av programmet, for så å øke tilbudet av fordypningsemner seinere (da mindre grupper møtes med lavere undervisningstetthet og større innslag av selvstendige studier). Hvordan dette best lar seg gjennomføre, vet instituttet best selv, men erfaringene med sammenslåing av temaområder på 3000-nivå (till By-og regional utvikling og Utviklingsgeografi) gir en antydning om en farbar vei for mindre fragmentering og mer fellesundervisning i programmets første del. Instituttets fem kompetensområder (bygeografi, økonomisk geografi, miljøgeografi, politisk geografi og utviklingsgeografi) bør konsentreres i retning av brede felleskurs, snarere enn hva tilfellet er nå, i små og fragmenterte kurs. Konsekvensen av dagens fragmentering er at mange studenter aldri får mulighet til å lære noe om andre viktige emner.

Tiltak:

- Utarbeide en bredere felles fagplattform som kan sikre et tydelig fag, tydelige kunnskapsmål og sterkere programtilhørighet.
- Vend på emnestrukturen i retning av et mindre tilbud av emner, hvert med større bredde, tidlig i programmet, og spesialisering/fordypning i temaområder seint i programmet.
- Innføring i GIS/geografisk informasjonsbehandling gjøres obligatorisk på bachelorprogrammet og gis som valgmulighet for spesialisering på masterprogrammet (betinget at kompetansen finnes på instituttet).
- En bør finne fram til hva som kan være strategisk fornuftig å gjøre for å vise hva som er det særegne ved studieprogrammene i samfunnsgeografi ved UiO.
- Et forslag kan være å redusere omfanget på masteroppgaven til 30 stp., samtidig som en går over til bestått/ikke-bestått. Dette vil kreve at en masterstudent må ta 30 stp. utover dagens opplegg. Gjennom å begrense antall temaområder, kan en mulig struktur på masterprogrammet være at hver student må ha (minst) 40 stp. i et temaområde (hvorav maksimalt 10 stp. kan velges som særpensum) og 20 i et annet temaområde (eventuelt i et annet masterprogram på SV):

1.semester: 30 stp. fellesdel (faghistorie, GIS og metode)

2.semester: 30 stp. – hvorav 20 stp. innen temaområde og 10 i et annet

3.semester: 30 stp. – hvorav 20 stp. tema/særpensum og 10 stp. i annet

4.semester: 30 stp. – masteroppgave med innlevering i mai/juni

4.3 Arbeid og arbeidsmarked

Det synes som om instituttet har begrenset kjennskap til hvordan de ferdige kandidatene oppfattes av arbeids- og næringsliv. Dette er uheldig i lys av de målene SV-fakultetet har, nemlig at en skal utdanne kandidater for avanserte oppgaveløsninger og som er høyt etterspurte.

På den annen side er det vårt inntrykk via kontakt med bl.a.

Alumniforeningen, at samfunnsgeografer verdsettes for evnen til å sette seg inn i ulike problemstillinger raskt, være analytiske, formulere seg godt skriftlig m.m. Dog gjelder vel dette for akademikere generelt. Både nåværende og tidligere studenter gir også uttrykk for at samfunnsgeografi ved UiO tilbyr fag som mange opplever som relevante og nyttige for å forstå konkrete, pågående samfunnsprosesser nasjonalt og internasjonalt, og at dette er kompetanse som kommer til direkte anvendelse i arbeidslivet.

Arbeidsmulighetene etter fullført master synes å peke i retning av at mange kandidater begynner å arbeide i NGO'er, bistandsorganisasjoner, offentlig forvaltning og i forskningssektoren (jf. Jobbundersøkelsen 2007). Er dette tilsiktet?

Hvor i arbeidsmarkedet kandidatene havner rett etter utdanning, vil nok i stor grad avhenge av hvilken spesialisering studentene har valgt. Vi vil f.eks. anta at bistandsorganisasjoner og NGO'er i større grad er mottakere av utviklingsgeografer, mens økonomiske geografer og bygeografer for en stor del jobber innenfor samme virksomheter som andre samfunnsvitere, med en hovedvekt på politikkutvikling, analyse/utredningsvirksomhet og planlegging innen forskning/konsulentvirksomhet og offentlig forvaltning både på statlig (departement, direktorat, virkemiddelforvaltere), regionalt (fylkeskommuner) og lokalt (kommuner) nivå.

Komiteen vil bemerke at fraværet av systematisk utdanning i geografisk informasjonsbehandling, inkludert GIS, ved samfunnsgeografi ved UiO sammenlignet med geografi i Bergen og Trondheim, *kan* være en hemsko i forhold til arbeidsmarkedet. Det oppfattes å være god etterspørsel etter denne typen kompetanse i både offentlig (eks. regional og kommunal planlegging) og privat sektor (utrednings- og konsulentvirksomhet). Ny plandel i plan- og bygningsloven med større geografisk differensiering, pressproblemer i og rundt befolkningssentraene, økte krav til miljøhensyn, økende fokus på behov for planlegging og samordning mellom forvaltningsnivåer og på tvers av sektorer, er eksempler på aktuelle politikktemaer og samfunnsutfordringer som bl.a. kan peke i retning av en "renessanse" for planlegging og kompetansebehov for geografisk informasjonsbehandling. Dette kan igjen være en anledning til å se nærmere på hvordan instituttet kan bygge opp og profilere etterspurt kompetanse i arbeidslivet. Geografifaget vil kunne ha en særlig konkurransefordel og skille seg ut fra andre samfunnsfag i forhold til "romlig tenkning" og konkrete verktøy for samfunnsplanlegging.

Den territorielle eller geografiske dimensjonen er i ferd med å bryte gjennom på en ny måte i den internasjonale policy-tenkningen, både i OECD og i EU-systemet. I EUs nye traktat, er "territorial cohesion" nå sidestilt med økonomisk og sosial "cohesion", eller samhörighet, som overordnet premiss. Dette er også aktuelle utviklingstendenser som er relevante i forhold til arbeidslivets etterspørsel etter geografiskkompetanse.

Tiltak: Opprett et kontaktpanel mot arbeidslivet, der representanter for arbeidsgivere og institutt møtes. Alumniforeningen bør også inviteres med. Programledelsen må gjennom kontaktpanelet med arbeidslivet få en klarere oppfatning av hvor sterk etterspørselen etter samfunnsgeografer er, hva slags kompetanse som etterspørres og hvor denne etterspørselen er. Dette vil gi bedre grunnlag for å vurdere en eventuell økning i opptakskvotene og/eller en endring i faglig fokus og spesialisering.

Vurdere å utvikle/forsterke/profilere kompetanse som er relevant for planlegging og politikkutvikling.

Tenke i retning av håndverkskompetanse på bachelornivå, som gjør kandidater i stand til å gå ut på arbeidsmarkedet med relevant verktøykompetanse på dette nivået, for de som velger det. For eksempel GIS.

Jobbe med å tydeliggjøre fagets egenart og hva som skiller fra andre samfunnsvitenskaper.

4.4 Gjennomføring og frafall underveis

Dette er to forhold som nok må vurderes hver for seg. Andelen av bachelorstudenter som faller fra underveis er, ifølge statistikken, betydelig, uten at instituttet har dannet seg noen klar oppfatning om mulige årsaker.¹²

Gjennomføring på masternivå er klart svakere enn på øvrige masterprogrammer på SV-fakultetet. (Selv etter ett semester utover ordinær studietid er det få som har fullført.) En årsak som nevnes er at det brukes for lang tid på masteroppgaven (60 stp.); særlig for dem som er på feltarbeid og som må bruke mye tid på å bearbeide kvalitative data. Den fragmenterte strukturen i studieprogrammene kan også være en årsak til den manglende mestring i forbindelse med gjennomføring av et kanskje for ambisiøst opplegg. Et spørsmål er om studentene har den teoretiske og metodemessige ballasten som er nødvendig for å kunne gjennomføre et krevende feltarbeid. Det synes også å være en "ukultur" for å bruke lenger tid på masteroppgaven, samtidig som det kan tyde på at det er svakt press fra veileder om å bli ferdig. Er staben av veiledere tilstrekkelig stor og god?

¹² Som påpekt tidligere gjelder dette også andre programmer uten at det er klart om frafallet er reelt eller skyldes registreringen. Av den grunn kommenterer vi ikke frafallet nærmere.

Hver masterstudent må allerede i 1. semester utferdige en prosjektskisse. Dette har to sider – dels kommer mange i gang tidlig, men samtidig synes det å være ambisiøst å tro at en student så tidlig i programmet skal være i stand til å formulere og definere klart innholdet i en slik skisse.¹³

Gjennomføringen kan antakelig bedres om det etableres et klarere, gjensidig kontraktsforhold mellom student og veileder om planlagt tidspunkt for ferdigstilling. For tidsbruk utover dette vil det ikke kunne kreves veiledning.

Tiltak: Instituttet oppfordres til å fremskaffe og bearbeide informasjon om hvorfor (et eventuell) frafall er betydelig og gjennomstrømmingen svak.¹⁴

En bør vurdere å gå bort fra karakter på masteroppgaven og over på godkjent/ikke-godkjent eller bestått/ikke-bestått, supplert med et forsvar i en muntlig eksamen slik at den enkelte student ikke motiveres til å bruke unødvendig lang tid for å forbedre karakteren uten nødvendigvis at den samfunnsmessige verdien av innsikten blir større.

En bør også vurdere å forlate 60 stp.-oppgave til fordel for en 30 stp.-oppgave, understøttet av mer obligatorisk metodeundervisning. Samtidig kan det være en idé å gjeninnføre masteroppgaveseminar under kyndig og faglig kvalifisert ledelse.

Veiledningskontrakt mellom veileder og student må benyttes mer aktivt, samtidig som det må gjøres tydelig hva kravene til en "jevnt, god" masteroppgave er. Flere gir uttrykk for uklarhet om dette.

4.5 Undervisning

4.5.1 Undervisning på bachelorprogrammet

Nettevalueringen og Studentspeilet 2007 viser at studentene har utbytte av undervisning og emnetilbud. En stor gruppe ønsker "mer organisert undervisning", men påpeker at seminarformen fungerer dårlig slik den nå er organisert. Det kan hende at ordningen med "presentasjon og opposisjon", er for krevende på dette nivået. Mer trening i å angripe et problem – med vekt på metode – vil være å foretrekke. En endring i arbeidsformen, mot et opplegg som åpner for mer faglig diskusjon, kombinert med obligatorisk oppmøte, vil kunne skape et bedre læringsmiljø, sterkere følelse av mestring, samt bedre programtilhørighet. Ferdighetsmålene oppfattes av mange som uklare. Mer faghistorie ønskes for øvrig av enkelte.

¹³ Dette kommer også til uttrykk ved at mange studenter ønsker å få tildelt tema for oppgave. Et klart mål må være at en masterstudent selv skal kunne formulere en fornuftig og løsbart problemstilling for en masteroppgave.

¹⁴ Her har studentene Kjærås og Andreassen bidratt med mye informasjon.

Tiltak: Gjøre seminarundervisning obligatorisk og med mer vekt på problemløsning og problemformulering.

4.5.2 Undervisning på masterprogrammet

Selv om det er et flertall som er fornøyd med det organiserte undervisningsopplegget, er det et ønske om mer "individtilrettelagt" undervisning i forbindelse med masteroppgaven. (Dette er kommentert tidligere, og vår påstand er at dette ikke lar seg gjøre med tilgjengelige ressurser.)

Tiltak: Masteroppgaveseminar – obligatorisk – med krav til presentasjon av egen oppgave og aktiv deltakelse. Mer strukturert undervisning, med klare planer for når emner tilbys. Et mer symmetrisk undervisningstilbud bør tilstrebes, om det er ressursmessig grunnlag for det.

Vurdere restrukturering av masterprogrammet, i retning av mer metode, mindre masteroppgave (bestått/ikke-bestått) og færre temaområder som tilbys. (Skarpere profilering av samfunnsgeografi som fag.) Undervisningen må i tillegg bygge opp under at en skal kunne avslutte etter fire semestre med en fullført masteroppgave.

Studentene må gjennom undervisning (forelesninger og seminarer) forberedes på hva som kreves av et selvstendig masteroppgaveprosjekt.

4.6 Evalueringsformer

4.6.1 Bachelorprogrammet

Det synes å være en klar oppfatning om at vurderingsformene (skoleeksamen) bidrar til at studentene får vist hva de kan. Selv om det etterlyses et "jevnere press", med flere tester og innleveringer, vil dette presset kunne oppnås på andre måter.

Gjennomsnittskarakteren ligger rundt C i de fleste emner.

4.6.2 Masterprogrammet

Karakterene på de fleste masteremner er gode; de ligger hovedsakelig mellom B og C. Karaktersettingen på masteroppgaven er konsentrert rundt B, og (nesten) ingen karakterer er dårligere enn C. De fleste mener de får vist hva de kan med gjeldende eksamensformer. Det klages over for mange og for store innleveringer i 1.semester. Det vil kanskje være bedre å praktisere en ordning med obligatorisk innlevering av essay (godkjent/ikke-godkjent) kombinert med vanlig skoleeksamen.

Tiltak: Kan vurdere muntlig eksamen i kombinasjon med semesteroppgave på mindre emner (hvis disse lar seg opprettholde).

4.7 Studentenes oppfatning av programmene

Nettevalueringen viser at de fleste studenter (på BA) er gjennomgående fornøyde med programmet.

Masterprogrammet viser tilbakegang hva angår oppfatning om kvalitet og tilbakemelding; jfr. Studentspeilet 2007. Den viktigste grunnen til frustrasjon er at en ikke fullfører på normert tid, samtidig som en føler at en er lite forberedt på hva som ligger i et krevende feltarbeid og etterfølgende databearbeiding.

Spørsmålet om "Læringsressurser og læringsmiljø" viser at et stort flertall (ca. 80 %) av både bachelorstudentene og masterstudentene er fornøyde (eller nokså fornøyde) med infrastrukturen¹⁵, og over 90 % av bachelorstudentene trives på studiet. Det sosiale miljøet rundt "Pauserommet" fremheves som viktig blant masterstudentene.

5. Forbedringspotensiale – hva bør gjøres og på hvilke områder

Pga. ressursituasjonen – få faste ansatte – vil et tiltak være å begrense antall temaområder som dekkes i programmene. Nå er det tilbud – ikke særlig omfattende – på fire hovedområder. Det ville muligens kunne gi en tydeligere programprofil om en begrenset tilbudet av emner. Færre fellesemner som hver dekker flere av de tidligere emnemrådene, vil kunne gi en bredere plattform og svakere fragmentering.

Bachelorprogrammet ser ut til å fungere bra, all den tid det ikke er avdekket kvalitetssvikt og så lenge studentene er gjennomgående fornøyde. Men det er noen sider ved dette programmet som bør vurderes nærmere:

- I programplanene må det gjøres tydeligere hva samfunnsgeografi er. De ulike målene må formuleres klarere.
- Færre temaområder, i samsvar med ressursituasjonen; forhindre fragmentering og for tidlig spesialisering – mer breddekunnskap og en klarere pyramide med tilstrekkelig stor grunnflate.
- Skape mer selvstendige studenter som er vel forberedt på å gå løs på masteprogrammet innenfor fastlagte tidsrammer, samt gjøre kandidatene kvalifisert for arbeidslivet, med verktøy og kompetanse, for eksempel i forhold til planlegging.
- Mer obligatorisk metode; bl.a. GIS.

Når det gjelder masterprogrammet, er det noe misnøye med hensyn til gjennomføring på normert tid. Vi vil foreslå som et første skritt å restrukturere masterprogrammet, gjennom

¹⁵ Det siktes til lesesaler, pc-studer, auditorier, kantiner/kaffebarer, bibliotek etc.

- å legge mer vekt på metode i første del av programmet,
- et økt tilbud av bredere (større) fellesemner slik at fragmentering unngås og at programtilhørigheten bedres og breddekompetansen heves,
- et rådgivende kontaktpanel mot arbeidslivet som kan gi informasjon om etterspurt kompetanse, og
- redusere omfanget av masteroppgaven, med klarere krav til ferdigstilling innen normert tid.

Oslo,Lund februar 2008

Eric Clark

Lillian Hatling

Jon Vislie